

CZU 349.3:368

DOI <https://doi.org/10.52388/2345-1971.2025.2.05>

LEGAL MECHANISMS FOR EXERCISING THE RIGHT TO SOCIAL INSURANCE BENEFITS GRANTED IN CASE OF WORK DISABILITY

Nicolai ROMANDAȘ

Doctor of Law, University Professor, Moldova State University,
Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: romandas@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-4082-4325>

Ana SACARA

Doctor of Law, University Lecturer, Comrat State University,
Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: anisoara91@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-3801-4665>

In the given article, a theoretical and practical analysis of the subject concerning social insurance benefits granted in cases of incapacity for work was carried out. In this context, reference was made to the concept of incapacity for work and its impact on employers and economy: the way the public social insurance system operates and the principles underlying it were analyzed and the importance of social benefits in protecting the income of insured persons in case of incapacity for work was highlighted in addition, the target groups that benefit from temporary incapacity for work benefits and the types of social benefits were identified, with a comprehensive analysis carried out with references to the legal framework

Keywords: temporary incapacity for work, social insurance allowances, state social insurance, public social insurance system, non-work-related accidents, allowance for caring for a sick child and for quarantine, eligibility criteria.

MECANISME JURIDICE DE REALIZARE A DREPTULUI LA PRESTAȚIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE ACORDATE ÎN CAZ DE INCAPACITATE DE MUNCĂ

În prezentul articol s-a realizat o analiză teoretico-practică a materiei ce ține de prestațiile de asigurări sociale acordate în caz de incapacitate de muncă. În acest context, s-a făcut referire la conceptul de incapacitate de muncă și a impactului acesteia asupra angajaților; s-a analizat modul de funcționare a sistemului public de asigurări sociale și a principiilor care stau la baza acestuia; s-a evidențiat importanța prestațiilor sociale în protejarea veniturilor persoanelor asigurate în cazul incapacității de muncă. De asemenea au fost determinate grupurile-cheie care beneficiază de prestații pentru incapacitate temporară de muncă și a tipurilor de prestații sociale, realizându-se o analiză amplă cu trimitere la baza juridică.

Cuvinte-cheie: incapacitate temporară de muncă, indemnizații sociale, asigurări sociale de stat, sistem de asigurări sociale, accidente nelegate de muncă, indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav și pentru carantină, criterii de eligibilitate.

MÉCANISMES JURIDIQUES D'EXERCICE DU DROIT AUX PRESTATIONS D'ASSURANCE SOCIALE OCTROYÉES EN CAS D'INVALIDITÉ DU TRAVAIL

Cet article se propose une analyse théorico-pratique de la matière relative aux prestations d'assurances sociales accordées en cas d'incapacité de travail. Dans ce contexte, il a été fait référence

au concept d'incapacité de travail ainsi qu'à son impact sur les salariés. L'étude analyse également le fonctionnement du système public d'assurances sociales et les principes qui en constituent le fondement. Elle met en évidence l'importance des prestations sociales dans la protection des revenus des personnes assurées en cas d'incapacité de travail. Par ailleurs, les groupes cibles bénéficiant des prestations pour incapacité temporaire de travail ainsi que les types de prestations sociales ont été déterminés, une analyse approfondie étant réalisée avec renvoi à la base juridique pertinente.

Mots-clés: incapacité temporaire de travail, indemnité d'assurances sociales, assurances sociales d'État, système public d'assurances sociales, accidents non liés au travail, indemnité pour la prise en charge d'un enfant malade et pour la quarantaine, critères d'éligibilité.

ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ПРАВА НА ПОЛУЧЕНИЕ ПОСОБИЙ СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В СЛУЧАЕ НЕТРУДОСПОСОБНОСТИ

В данной статье проведён теоретико-практический анализ вопросов, связанных с выплатами социального страхования, предоставляемыми в случае утраты трудоспособности. В данном контексте рассмотрено понятие утраты трудоспособности и её влияние на работников; проанализирован механизм функционирования публичной системы социального страхования и принципы, лежащие в её основе; подчеркнута важность социальных выплат для защиты доходов застрахованных лиц в случае утраты трудоспособности. Помимо этого, определены целевые группы, имеющие право на пособия по временной нетрудоспособности, а также виды социальных выплат; проведён развернутый анализ с обращением к соответствующей правовой базе.

Ключевые слова: временная нетрудоспособность, пособие по социальному страхованию, государственное социальное страхование, система социального страхования, несчастные случаи, не связанные с производством, пособие по уходу за больным ребёнком и на период карантина, критерии предоставления.

Introducere

Sistemul public de asigurări sociale reprezintă un pilon esențial al protecției sociale în Republica Moldova, oferind sprijin financiar persoanelor active în fața riscurilor sociale care pot diminua sau anula capacitatea de muncă și, implicit, veniturile. În acest cadru, indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă au un rol major, deoarece compensează pierderile de venit în situații precum boala, carantina, îngrijirea copilului bolnav sau alte cazuri prevăzute de lege.

Scopul cercetării constă în analiza cadrului juridic și a mecanismului de acordare a prestațiilor de asigurări sociale în caz de incapacitate temporară de muncă, prin evidențierea condițiilor de eligibilitate, a procedurii de confirmare (certificatul medical) și a regulilor de stabilire și plată a indemnizațiilor.

Actualitatea temei este determinată de frecvența situațiilor de incapacitate temporară

de muncă în raporturile de muncă și de necesitatea clarificării regulilor legale privind dreptul la indemnizație: cine beneficiază, în ce condiții, pe ce perioadă, din ce surse se finanțează și cum se calculează cuantumul. O astfel de analiză contribuie la creșterea predictibilității și la aplicarea corectă a legislației de către angajați, angajatori și instituțiile competente.

Studiul are caracter teoretico-practic și utilizează: *metoda analizei juridice*, pentru examinarea actelor normative relevante; *metoda interpretării juridice* (literală și sistemică), pentru clarificarea condițiilor și procedurilor de acordare; *metoda comparativă*, pentru diferențierea regimurilor de acordare în funcție de tipul riscului și statutul asiguratului; *metoda sintezei*, pentru structurarea concluziilor și formularea ideilor principale.

Idei și discuții

Protecția socială pe termen scurt este ofe-

rită cetățenilor prin prestațiile de asigurări sociale destinate compensării veniturilor pierdute ca urmare a incapacității temporare de muncă. Indemnizațiile de asigurări sociale sunt reglementate prin Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale [1] și includ: indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, acordată în cazul bolilor obișnuite sau accidentelor nelegate de muncă; indemnizația pentru maternitate, destinată femeilor asigurate care se află în concediu de maternitate; indemnizația pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 2 ani (pentru persoanele neasigurate) sau până la 3 ani (pentru persoanele asigurate); indemnizații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă; Indemnizația de șomaj, acordată persoanelor care și-au pierdut locul de muncă și sunt înregistrate la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

În acest context, se va lua în considerare caracteristicile principale ale prestațiilor de asigurări sociale, care sunt:

- *caracter contributiv* – dreptul la prestații este condiționat de plata contribuțiilor de asigurări sociale de către asigurat sau angajator.

- *reglementare legală* – acordarea și cuantumul prestațiilor sunt stabilite prin acte normative specifice, asigurând astfel un cadru juridic clar și predictibil.

- *scop specific* – prestațiile vizează compensarea pierderii veniturilor sau acoperirea unor cheltuieli suplimentare generate de apariția unor riscuri sociale, precum incapacitatea temporară de muncă, maternitatea sau decesul.

În conformitate cu Legea privind sistemul public de asigurări sociale [2], asigurarea în sistemul public este obligatorie prin efectul legii pentru următoarele categorii de persoane: persoana care desfășoară activitate pe bază

de contract individual de muncă; militarii care îndeplinesc serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și sistemului penitenciar, ofițerii de protecție și colaboratorii organelor securității statului și Centrului Național Anticorupție; persoana care exercită independent profesiunea de medic în una dintre formele de organizare a activității profesionale prevăzute de Legea ocrotirii sănătății nr.411/1995; liber-profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției; persoana care desfășoară activitate în funcție electivă sau este numită la nivelul autorității executive, legislative sau judecătorești, pe durata mandatului.

De asemenea, de acest drept se bucură persoanele care se regăsesc în una din situațiile date: este asociat unic, comanditar, acționar sau manager în societate comercială; este manager cu contract de management; ori membru al unei asociații familiale; desfășoară activitate independentă; este angajată la o instituție internațională dacă nu este asiguratul acesteia; este membru de cooperativă meșteșugărească; desfășoară activitate într-o unitate de cult recunoscută și nu are încheiat contract individual de muncă; a atins vârsta de 16 ani și nu întâmpină restricții în asigurarea obligatorie conform legii vizate; desfășoară activitate agricolă în cadrul gospodăriei țărănești sau activitate privată în domeniul forestier; exercită activități necalificate în condițiile Legii privind exercitarea unor activități necalificate cu caracter ocazional desfășurate de zilieri [3]; este membru al unei societăți agricole sau al altor forme de asociere din agricultură.

Prin efectul legii, sistemul public de asigurări sociale include un spectru larg de persoane active în diverse domenii, de la angajați cu contract individual de muncă, funcționari publici și militari, până la liber-profesioniști, fermieri și lucrători independenți.

Sistemul public de asigurări sociale este un pilon esențial al protecției sociale în Republica Moldova, oferind sprijin financiar persoanelor aflate în situații de vulnerabilitate. Acesta se bazează pe principiile solidarității sociale și contributivității, garantând un acces echitabil la prestații pentru toți participanții. Asigurarea socială este esențială pentru menținerea unui nivel de trai decent și pentru protejarea veniturilor cetățenilor în diverse situații de risc.

Conform legislației în vigoare, sunt conturate clar opțiunea și condițiile de acordare a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă.

Așadar drept condiție social-juridică pentru acordarea indemnizațiilor de incapacitate temporară de muncă este desemnată incapacitatea salariatului de a-și îndeplini atribuțiile profesionale, având la bază anumite criterii medicale și juridice. Aceasta se manifestă prin următoarele situații:

- *Imposibilitatea salariatului de a-și îndeplini obligațiile de serviciu*, care poate apărea atunci când persoana asigurată suferă de dereglări morfo-funcționale ale organismului sau schimbări patologice care împiedică desfășurarea activității profesionale pentru o perioadă semnificativă de timp. Aceste afecțiuni pot fi rezultatul unor boli acute sau cronice, afecțiuni postoperatorii, stări de convalescență sau alte probleme medicale care necesită tratament și recuperare, imposibilitând temporar continuarea activității de muncă.

- *Pierderea aptitudinilor fizice, intelectuale sau a deprinderilor de muncă* – această situație survine atunci când persoana asigurată nu mai poate exercita activitatea profesională ca urmare a unei boli, sau a unei alte cauze care i-a afectat capacitatea juridică de muncă. Pierderea aptitudinilor poate fi temporară, necesitând tratament și reabilitare, sau poate

impune o recalificare profesională pentru revenirea pe piața muncii. Formă dată de incapacitate poate include afecțiuni de natură fizică, cum ar fi fracturi, leziuni musculare sau neurologice, precum și afecțiuni cognitive sau psihologice care împiedică desfășurarea normală a activității de muncă.

Determinarea cauzei care a condus la incapacitatea temporară de muncă are o importanță majoră din punct de vedere juridic, influențând stabilirea dreptului la indemnizație, durata perioadei de plată, cuantumul indemnizației și modul în care sunt luate în considerare veniturile asiguratului pentru calculul acesteia. Astfel, certificarea medicală a incapacității de muncă reprezintă un element esențial în procesul de acordare a drepturilor sociale, fiind necesară atât pentru justificarea absenței de la locul de muncă, cât și pentru determinarea sprijinului financiar acordat angajatului pe durata incapacității sale temporare.

Totodată, circumstanțele care au condus la apariția incapacității temporare de muncă trebuie să fie clar stabilite, deoarece acestea influențează atât drepturile și obligațiile asiguratului, cât și responsabilitățile angajatorului și ale sistemului de asigurări sociale.

În acest context, se disting diverse categorii de incapacitate, cum ar fi: incapacitatea cauzată de boli obișnuite, accidente de muncă sau boli profesionale, fiecare având un regim specific de acordare a indemnizației.

Astfel, incapacitatea temporară de muncă nu este doar o condiție medicală, ci și un aspect esențial în reglementările juridice privind protecția socială a lucrătorilor, asigurându-se prin acest mecanism un echilibru între necesitățile persoanei asigurate și obligațiile instituțiilor responsabile cu acordarea indemnizațiilor.

De menționat, că incapacitatea temporară de muncă este determinată de o serie de factori care afectează integritatea fizică,

mentală și funcțională a individului, având drept consecință diminuarea sau pierderea capacității acestuia de a-și desfășura activitatea profesională. Cauzele de survenire a incapacității temporare de muncă sunt multiple: boală generală, boală profesională, schilodirea corporală cauzată în timpul exercitării obligațiilor de muncă, traumă habituală.

Boală generală (afecțiune generală), care se manifestă prin tulburare funcțională corporală, intelectuală, senzorială a organismului și care influențează negativ capacitatea normală a organismului uman; [4] sau stare în care individul își pierde capacitatea de a-și exercita funcțiile și obligațiunile obișnuite și nu este în stare să-și realizeze în mod normal atribuțiile sale sociale în urma dereglării structurii anatomice și a funcțiilor lui psihofiziologice [5, p. 19].

Boală profesională - afecțiune care se produce ca urmare a exercitării unei meserii sau profesii, cauzată de factorii nocivi fizici, chimici și biologici, caracteristici locului de muncă, precum și de suprasolicitarea diferitelor organe sau sisteme în procesul de muncă [6, p. 24].

Schilodirea cauzată prin muncă reprezintă o daună a sănătății, care survine în urma unui accident de muncă [7].

Specificul tuturor acestor dereglări ale funcțiilor fiziologice ale organismului constă în aceea că ele conduc la diminuarea gradului de vitalitate. Prin reducerea vitalității desemnăm orice limitare sau lipsă a capacităților de a activa într-un cadru considerat normal pentru om, fiind la rândul său temporară sau permanentă, reversibilă sau ireversibilă.

Un element comun tuturor acestor cauze este reducerea nivelului de vitalitate al individului, determinată de incapacitatea acestuia de a-și desfășura activitățile într-un ritm considerat normal.

Diminuarea vitalității poate fi temporară

sau permanentă în funcție de posibilitatea de recuperare a individului și de caracterul reversibil sau ireversibil al afecțiunii sau reversibilă sau ireversibilă în funcție de gradul de afectare a funcțiilor fiziologice și de capacitatea organismului de a reveni la un echilibru funcțional.

În această ordine de idei, menționăm că, *indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă* reprezintă prestații sociale cu caracter bănesc, garantate și reglementate prin norme juridice, având un rol esențial în protecția socială a persoanelor asigurate. Conform legislației în vigoare [8], dreptul la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă se confirmă prin certificatul de concediu medical, eliberat în conformitate cu Instrucțiunea privind modul de eliberare a certificatului de concediu medical. Instrucțiunea [9] citată reglementează procedura de eliberare a certificatului de concediu medical, în baza căruia se pot acorda următoarele tipuri de concedii sociale plătite:

- *Concediu medical* – acordat în cazul incapacității temporare de muncă cauzate de boală sau accident.

- *Concediu de maternitate* – destinat femeilor salariate și altor categorii eligibile, conform legislației.

- *Concediu pentru salariații care au adoptat copii nou-născuți* sau i-au luat sub tutelă – destinat persoanelor care devin responsabile legal de îngrijirea unui copil nou-născut.

Certificatul de concediu medical este un act juridic (formular-tip unic, aprobat de Ministerul Sănătății), care atestă dreptul persoanelor asigurate la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă și maternitate. Acesta este eliberat exclusiv de instituțiile medico-sanitare autorizate, care efectuează expertiza incapacității temporare de muncă în conformitate cu prevederile legale.

Din punct de vedere juridic, social, statis-

tic și financiar, certificatul de concediu medical reprezintă un document oficial, necesar pentru obținerea dreptului la indemnizație și prezentarea acestuia la locul de muncă al persoanei asigurate.

Acest certificat se eliberează salariaților și ucenicilor asigurați în sistemul de asigurări sociale de stat în cazul: concediului de maternitate, certificatul poate fi acordat femeilor salariate, ucenicilor și soțiilor aflate la întreținerea soților salariați. Șomerilor, care beneficiază de ajutor de șomaj au dreptul la certificat, în timp ce persoanele neîncadrate în câmpul muncii nu pot obține acest document.

Certificatul vizat poate fi eliberat și în situații excepționale cum ar fi: în timpul concediului anual de odihnă, dacă survine incapacitatea temporară de muncă; în perioada de probă, dacă angajatul se îmbolnăvește înainte de finalizarea acesteia; în ziua concedierii, dacă incapacitatea de muncă este constatată în această perioadă [10].

Certificatul de concediu medical este eliberat pentru zile calendaristice, acoperind întreaga perioadă de incapacitate de muncă. În cazul în care perioada de incapacitate se prelungește, medicul curant este responsabil de eliberarea unui nou certificat, conform reglementărilor legale. Aceste prevederi asigură un cadru clar și bine reglementat pentru protecția socială a persoanelor care, din motive medicale, nu pot desfășura temporar activități profesionale.

În acest context, făcând referire la legislația în vigoare, deducem că asigurații din sistemul public de asigurări sociale au dreptul la următoarele prestații [11]: indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă; indemnizație pentru prevenirea îmbolnăvirilor (carantină); prestație pentru recuperarea capacității de muncă; indemnizație

pentru îngrijirea copilului bolnav; ajutor de deces;

Pentru realizarea unuia din aceste drepturi legislația trasează clar condițiile de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, care sunt specificate în art.6 din Lege [12]:

Așadar, asigurații au dreptul la prestații de asigurări sociale dacă au un stagiu total de cotizare de cel puțin 3 ani. Asigurații care au un stagiu total de cotizare de până la 3 ani beneficiază de dreptul la prestații de asigurări sociale dacă confirmă un stagiu de cotizare de cel puțin 9 luni în ultimele 24 de luni premergătoare datei producerii riscului asigurat sau datei nașterii copilului/datei emiterii dispoziției de încredințare a copilului adoptabil/datei încuviințării adopției ori emiterii dispoziției de plasament al copilului în serviciu de tutelă/curatelă în cazul riscului asigurat creșterea copilului. Șomerii beneficiază de prestații de asigurări sociale cu condiția suspendării pentru această perioadă a plății indemnizației de șomaj. Ajutorul de deces se acordă asiguraților indiferent de durata stagiului de cotizare.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este un beneficiu acordat persoanelor asigurate în sistemul public de asigurări sociale, în funcție de sursa de finanțare și de stagiul de cotizare al beneficiarului. Aceasta este finanțată atât din mijloacele angajatorului, cât și din bugetul asigurărilor sociale de stat, conform prevederilor legale în vigoare. În conformitate cu reglementările în vigoare, angajatorul este responsabil de plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă însă, nu mai mult de 15 zile cumulative pe parcursul unui an calendaristic. Cuantumul acestei indemnizații este echivalent cu 75% din salariul mediu al angajatului, determinat

în conformitate cu normele stabilite de Guvern.

După expirarea perioadei de plată suportată de angajator, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat. Cuantumul acesteia este stabilit în mod diferențiat, în funcție de durata stagiului total de cotizare, astfel: 60% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiul de cotizare de până la 5 ani; 70% din baza de calcul, pentru persoanele cu un stagiul de cotizare cuprins între 5 și 8 ani; 90% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiul de cotizare mai mare de 8 ani.

Pentru anumite categorii de afecțiuni și situații specifice, cuantumul indemnizației este stabilit la un nivel maxim de 100% din baza de calcul, 100% din baza de calcul în cazul incapacității temporare de muncă cauzate de tuberculoză, SIDA sau boli oncologice [13].

Baza de calcul pentru indemnizația de incapacitate temporară de muncă este determinată în funcție de venitul mediu lunar asigurat realizat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii în care s-a produs riscul asigurat (îmbolnăvirea). La determinarea acestui venit se iau în considerare doar sumele din care s-au calculat și plătit contribuțiile la asigurările sociale.

În vederea evitării distorsiunilor în stabilirea indemnizației, există un plafon maxim al venitului asigurat care poate fi luat în calcul. Astfel, venitul luat în considerare nu poate depăși suma echivalentă cu 5 salarii medii lunare prognozate pe economie pentru anul respectiv, înmulțită cu 12 sau cu numărul de luni în care persoana a obținut venit asigurat, iar în cazul în care în baza de calcul este inclus un an calendaristic incomplet, venitul asigurat se plafonează proporțional cu numărul de luni în care a fost realizat efectiv.

Salariul mediu lunar prognozat pe economie este aprobat anual de Guvern și reprezintă un reper pentru limitarea bazei de calcul utilizate la stabilirea indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă.

Această schemă de indemnizare are rolul de a asigura un echilibru între sustenabilitatea financiară a sistemului de asigurări sociale și protecția veniturilor persoanelor asigurate, oferind un sprijin financiar adecvat pe durata incapacității temporare de muncă.

Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, în caz de boli generale și accidente nelegale de muncă. Conform prevederilor art. 9 din Lege [12] și pct. 17 din Regulamentul privind condițiile de stabilire, modul de calcul și plata indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și a altor prestații de asigurări sociale [11], Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegale de muncă, se stabilește:

a) pentru o perioadă de cel mult 180 zile calendaristice în cursul unui an calendaristic, calculată cu începere din prima zi de concediu medical. În cazul prelungirii concediului medical peste 180 zile calendaristice, cu cel mult 30 zile calendaristice, în temeiul avizului Consiliului, indemnizația se acordă pentru întreaga perioadă de concediu medical prelungit;

b) din a 120-a zi calendaristică de plată a indemnizației, dreptul la indemnizație se menține dacă concediul medical primar a fost acordat, iar în caz de continuare a incapacității de muncă – dacă concediul medical a fost prelungit cu avizul Consiliului, inclusiv în cazul asiguraților inapți de muncă pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladie oncologică;

c) asiguraților care activează în baza contractului individual de muncă pe o perioadă ce nu depășește un an, inclusiv celor angajați la lucrări sezoniere și șomerilor indemnizația

se acordă pentru o perioadă de pînă la 30 zile calendaristice în perioada de acțiune a contractului și, respectiv, în perioada de acordare a ajutorului de șomaj, iar în caz de pierdere a capacității de muncă pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladiie oncologică indemnizația se stabilește peste perioada de 30 zile calendaristice, dar nu mai mult decît pînă la expirarea contractului individual de muncă;

d) în caz de tuberculoză, SIDA și maladiie oncologică, dacă concediul medical este prelungit cu avizul Consiliului la a 120-a zi și a 180-a zi calendaristică indemnizația se acordă pentru o perioadă de cel mult un an pe parcursul a 2 ani calendaristici consecutivi. Perioada de acordare a indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă nu se include în termenul de plată a indemnizației pe motiv de tuberculoză, SIDA și maladiie oncologică;

e) pentru cazurile neîntrerupte de incapacitate de muncă, cu trecere dintr-un an calendaristic în altul, calculul zilelor pentru cazul respectiv de incapacitate de muncă se efectuează pentru toată perioada, începând cu prima zi de incapacitate de muncă;

f) în cazul în care asiguratul a fost expertizat la Consiliu înainte de termenul specificat la lit.a), b) sau c) din prezentul punct, indemnizația pentru cazul respectiv de incapacitate de muncă se stabilește pînă în ziua încadrării în grad de dizabilitate;

g) în caz de refuz sau de neprezentare a persoanei asigurate pentru expertizare la Consiliu, precum și în caz de refuz de a fi încadrat în grad de dizabilitate, indemnizația se plătește pînă la data adoptării deciziei pentru trimitere la Consiliu pentru expertizare.

Indemnizația se acordă și în situația în care incapacitatea temporară de muncă apare în timpul concediului de odihnă anual, fie că este de bază sau suplimentar. În acest caz,

concediul de odihnă se prelungește cu perioada corespunzătoare incapacității temporare de muncă. Dacă incapacitatea temporară de muncă survine pe durata concediului neplătit, concediului pentru îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani sau în perioada de staționare a întreprinderii (secției), indemnizația nu se acordă.

De menționat că, dacă incapacitatea de muncă persistă după expirarea concediului neplătit, a concediului pentru îngrijirea copilului (și revenirea la locul de muncă) sau după reluarea activității întreprinderii (secției), indemnizația se stabilește începând cu această dată. Dacă incapacitatea temporară de muncă intervine înainte de începerea concediului neplătit sau a concediului pentru îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani, aceste concedii se consideră suspendate, iar indemnizația se acordă conform regulilor generale.

În situația în care incapacitatea temporară de muncă apare în timpul staționării întreprinderii (secției), iar pentru această perioadă angajații beneficiază de remunerație și sunt achitate contribuțiile sociale aferente, indemnizația se acordă pentru întreaga perioadă respectivă, iar în cazul în care incapacitatea temporară de muncă apare în timpul concentrărilor militare sau al concediului suplimentar acordat pentru studii în instituții de învățămînt superior, fără întreruperea activității de muncă, indemnizația se acordă începând cu data la care salariatul ar fi trebuit să își reia activitatea. În situația unui traumatism suferit la domiciliu, inclusiv în urma unor calamități naturale (cum ar fi cutremure, inundații, alunecări de teren etc.) sau a unui viciu anatomic al salariatului, indemnizația se acordă pentru întreaga perioadă de incapacitate temporară de muncă, începând din prima zi.

În conformitate cu reglementările în vi-

goare, angajatorul este responsabil de plata indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă pentru primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă însă, nu mai mult de 15 zile cumulative pe parcursul unui an calendaristic. Cuantumul acestei indemnizații este echivalent cu 75% din salariul mediu al angajatului, determinat în conformitate cu normele stabilite de Guvern.

După expirarea perioadei de plată suportată de angajator, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat. Cuantumul acesteia este stabilit în mod diferențiat, în funcție de durata stagiului total de cotizare, astfel: 60% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare de până la 5 ani; 70% din baza de calcul, pentru persoanele cu un stagiu de cotizare cuprins între 5 și 8 ani; 90% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare mai mare de 8 ani.

Pentru anumite categorii de afecțiuni și situații specifice, cuantumul indemnizației este stabilit la un nivel maxim de 100% din baza de calcul, 100% din baza de calcul în cazul incapacității temporare de muncă cauzate de tuberculoză, SIDA sau boli oncologice;

Conform pct.18 din Regulament [11], indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă *nu se stabilește asiguratului* în cazul în care: își cauzează premeditat daune sănătății; și-a pierdut capacitatea de muncă în urma comiterii unei crime; a urmat tratament forțat, conform hotărârii judecătorești, cu excepția dizabilității psihici; se află în detenție sau în proces de expertizare medico-legală.

Indemnizația plătită neîntemeiat urmează a fi restituită prin hotărâre judecătorească.

Indemnizație pentru prevenirea îmbolnăvirilor (carantină). Acest tip de indemnizație este reglementat de Legea privind

indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale [14], precum și de Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă și altor prestații de asigurări sociale.

Pentru a beneficia de indemnizația pentru carantină, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

Persoana trebuie să fie asigurată în sistemul public de asigurări sociale, fie printr-un contract individual de muncă, fie prin contribuțiile proprii în cazul persoanelor fizice autorizate sau a altor categorii de asigurați.

1. Existența unei interdicții legale de a desfășura activitatea din cauza carantinei impuse de autoritățile competente, respectiv Ministerul Sănătății sau alte instituții abilitate.

2. Emiterea unui certificat de concediu medical de către un medic autorizat, conform prevederilor Ordinului Ministerului Sănătății nr. 1085/2019, care reglementează eliberarea concediilor medicale.

Durata indemnizației este egală cu perioada înscrisă în certificatul de concediu medical și nu poate depăși perioada de carantină stabilită de autoritățile sanitare. Indemnizația este finanțată din bugetul asigurărilor sociale de stat și se achită direct beneficiarului, conform prevederilor Legii privind sistemul public de asigurări sociale.

În cazul în care carantina este impusă în mod colectiv (ex. carantină generală într-o instituție, întreprindere sau localitate), dreptul la indemnizație este recunoscut tuturor persoanelor asigurate afectate. Dacă asiguratul este în concediu medical pentru alte afecțiuni înainte de instituirea carantinei, acesta va continua să beneficieze de indemnizație în baza certificatului medical inițial. În cazul șomerilor, indemnizația pentru carantină se

acordă doar dacă aceștia beneficiază de ajutor de șomaj și sunt înregistrați în evidențele agențiilor pentru ocuparea forței de muncă.

În conformitate cu reglementările în vigoare, angajatorul este responsabil de plata indemnizației pentru primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă însă, nu mai mult de 15 zile cumulative pe parcursul unui an calendaristic. Cuantumul acestei indemnizații este echivalent cu 75% din salariul mediu al angajatului, determinat în conformitate cu normele stabilite de Guvern.

După expirarea perioadei de plată suportată de angajator, indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă este achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat. Cuantumul acesteia este stabilit în mod diferențiat, în funcție de durata stagiului total de cotizare, astfel: 60% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare de până la 5 ani; 70% din baza de calcul, pentru persoanele cu un stagiu de cotizare cuprins între 5 și 8 ani; 90% din baza de calcul, pentru persoanele care au un stagiu de cotizare mai mare de 8 ani.

Indemnizația pentru prevenirea îmbolnăvirilor (carantină) reprezintă un instrument de protecție socială important, destinat să compenseze pierderile de venit generate de imposibilitatea desfășurării activității din motive epidemiologice. Reglementările existente stabilesc criterii clare privind eligibilitatea, durata și cuantumul acestei indemnizații, asigurând astfel protecția financiară a persoanelor afectate.

Indemnizație pentru recuperarea capacității de muncă. În scopul recuperării capacității de muncă, asiguratul are dreptul la următoarele prestații sociale, acordate în condițiile legislației naționale privind sistemul public de asigurări sociale:

a) indemnizație pentru incapacitate tem-

porară de muncă ca urmare a protezării ortopedice;

b) tratament balneosanatorial, destinat refacerii stării de sănătate și recuperării funcțiilor organismului afectate de boală sau accident de muncă.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă în legătură cu protezare ortopedică se acordă cu respectarea următoarelor condiții:

- Asiguratul este internat într-o unitate medicală autorizată pentru efectuarea protezării sau a intervențiilor ortopedice necesare;

- Durata acordării indemnizației acoperă întreaga perioadă de spitalizare, conform certificatului medical eliberat de unitatea medicală;

- Nivelul indemnizației este stabilit în conformitate cu prevederile legislației privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și nu se acordă pentru zilele în care asiguratul, se află în concediu neplătit, beneficiază de concediu pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, are contractul individual de muncă suspendat, cu excepția situațiilor în care acesta își reia activitatea de muncă în condițiile legii.

Tratamentul balneosanatorial este acordat asiguraților pe baza biletelor eliberate conform reglementărilor stabilite de Guvern [15], având în vedere următoarele aspecte:

criteriile de eligibilitate pentru acordarea biletelor de tratament sunt stabilite prin acte normative; lista stațiunilor balneosanatoriale acreditate este actualizată periodic; contribuția beneficiarului, dacă este aplicabilă, se stabilește prin hotărâre de Guvern; durata tratamentului este stabilită în funcție de recomandarea medicală.

Aceste reglementări asigură un cadru legal clar pentru recuperarea capacității de muncă a asiguraților și facilitează accesul acestora

la prestațiile necesare pentru menținerea și restabilirea stării de sănătate.

Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav. Indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav se acordă asiguraților pentru copiii în vârstă de până la 10 ani, iar în cazul copiilor diagnosticați cu afecțiuni oncologice sau cu dizabilități pentru afecțiuni intercurrente, până la împlinirea vârstei de 18 ani. Acordarea indemnizației se face pe baza certificatului de concediu medical emis conform legislației în vigoare.

Dreptul la indemnizație revine, la alegere, mamei, tatălui sau tutorelui legal. În situațiile în care părinții sau tutorele nu pot asigura îngrijirea copilului bolnav din motive justificate și documentate, indemnizația poate fi acordată altor persoane asigurate, cum ar fi un alt membru al familiei, bunicul sau bunica.

În acest context menționăm, că această indemnizația (pentru îngrijirea copilului bolnav) *nu se acordă* pentru zilele în care asiguratul se află în concediu neplătit, este în concediu pentru îngrijirea aceluiși copil până la împlinirea vârstei de 3 ani, are contractul individual de muncă suspendat la toate unitățile unde este angajat.

De asemenea conform legislației în vigoare, indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav *se acordă* pentru o perioadă maximă de 14 zile calendaristice în cazul tratamentului ambulatoriu, o perioadă maximă de 30 de zile calendaristice pentru tratamentul în staționar, în funcție de necesitatea îngrijirii copilului. Un total cumulativ de cel mult 60 de zile pe an pentru fiecare copil [16].

În cazul în care copilul este diagnosticat cu boli contagioase, este imobilizat într-un aparat ghipsat, a suferit intervenții chirurgicale, sau prezintă afecțiuni severe precum cancer, tuberculoză sau SIDA, durata concediului medical este stabilită de consiliul medical consultativ, iar indemnizația se

acordă pentru întreaga perioadă a concediului medical.

Această indemnizație reprezintă un sprijin esențial acordat părinților sau persoanelor responsabile de îngrijirea minorilor aflați în situații medicale delicate.

Legislația în vigoare asigură un cadru clar pentru accesarea acestui drept, stabilind criterii clare privind durata și condițiile de acordare a indemnizației. Prin aceste reglementări, se urmărește protejarea interesului superior al copilului și oferirea unui sprijin financiar adecvat familiilor care se confruntă cu probleme de sănătate ale copiilor lor.

Ajutor de deces acordat persoanelor asigurate. Ajutorul de deces reprezintă o prestație unică, acordată într-o sumă fixă, unei singure persoane care prezintă actul de înregistrare a decesului, eliberat de organul abilitat din Republica Moldova. Acesta este destinat acoperirii parțiale a cheltuielilor funerare și se acordă în cazul decesului următoarelor categorii de persoane [17]: *asiguratului* în sistemul public de asigurări sociale, indiferent de durata stagiului de cotizare realizat; *pensionarului* din sistemul public de asigurări sociale; *șomerului* care beneficiază de ajutor de șomaj; *persoanei neasigurate*, cu condiția ca aceasta să fi realizat un stagiul de cotizare de cel puțin 3 ani.

În cazul decesului unei persoane neasigurate, dreptul la ajutorul de deces revine unuia dintre următorii beneficiari: un membru al familiei persoanei decedate (soțul/soția, părinții, copiii cu vârsta de până la 18 ani sau, în cazul în care urmează studii cu frecvență la zi într-o instituție de învățământ, până la finalizarea acestora, dar fără a depăși vârsta de 23 de ani, copiii cu dizabilități, indiferent de vârstă, cu condiția ca dizabilitatea să fi fost constatată anterior atingerii vârstelor menționate); tutorele sau curatorul acesteia; în lipsa acestora, persoana care poate dovedi suportarea cheltuielilor aferente decesului.

Aceste prevederi asigură protecția financiară a familiei sau a persoanelor care suportă costurile aferente decesului, contribuind astfel la diminuarea impactului economic al unui astfel de eveniment neprevăzut.

Începând cu 1 ianuarie 2025, ajutorul de deces se acordă în cuantum de 1.100 de lei, cu excepția veteranilor de război specificați la art. 9 din Legea [18] cu privire la veteranii de război.

Așadar, pentru veteranii de război, ajutorul de deces este calculat diferit, beneficiind de o majorare semnificativă. Astfel, prin derogare de la art. 21 alin. (5) din Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale și art. 18 din Legea privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni, cuantumul ajutorului de deces acordat veteranilor de război este echivalent cu 50% din salariul mediu lunar pe economie prognozat. De exemplu, pentru anul 2025, această valoare este estimată la 8.050 de lei și se aplică următoarelor categorii de veterani: care au participat la acțiunile de luptă pentru apărarea integrității teritoriale și independenței Republicii Moldova (2 martie – 13 august 1992); care au participat la acțiunile de luptă din Afganistan (aprilie 1979 – 15 februarie 1989), precum și în alte state (lista este stabilită prin hotărâre de Guvern); care au desfășurat activități de colectare a munițiilor, tehnicii militare și deminare a teritoriului după conflictul armat pentru independența Republicii Moldova; care au participat la cel de-Al Doilea Război Mondial.

În această ordine de idei, concluzionăm, că reglementările privind ajutorul de deces reflectă un sprijin diferențiat în funcție de statutul persoanei decedate. În timp ce persoanele din sistemul public de asigurări sociale beneficiază de un cuantum fix, veteranii de război beneficiază de un sprijin financiar majorat, recunoscând contribuția acestora la

apărarea statului. Ajustarea cuantumului pentru această categorie de beneficiari reprezintă o măsură de protecție socială și recunoaștere a sacrificiilor acestora.

Concluzii

În urma analizei realizate se poate constata că sistemul public de asigurări sociale are un rol esențial în protejarea persoanelor asigurate în cazul apariției unor riscuri sociale, în special în situația incapacității temporare de muncă. Prestațiile de asigurări sociale contribuie la compensarea pierderii veniturilor și la menținerea unui nivel de trai adecvat pentru persoanele care, din motive medicale, nu își pot desfășura temporar activitatea profesională.

Totodată, legislația în vigoare stabilește în mod clar condițiile de acordare a indemnizațiilor, categoriile de beneficiari și mecanismul de calcul al acestora, asigurând astfel un cadru juridic coerent și funcțional pentru protecția socială a cetățenilor.

Referințe bibliografice

1. Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, nr. 289-XV din 22 iulie 2004. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 168-170 din 10 septembrie 2004.
2. Legea privind sistemul public de asigurări sociale nr. 489-XIV din 8 iulie 1999, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1–4, art. 2 din 6 ianuarie 2000.
3. Legea privind exercitarea unor activități necalificate cu caracter ocazional desfășurate de zilieri nr. 22 din 23 februarie 2018, Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 68–76, art. 147 din 9 martie 2018.
4. *DEX online*. // <http://dexonline.ro/search.php?cuv=protecție> (accesat la 14.05.2025).
5. ROMANDAȘ, N. *Dreptul protecției sociale*. Chișinău: Universitas, 2001.
6. ȚOP, D. *Dicționar de dreptul securității sociale*. București: Rosseti, 2006.

7. ROMANDAȘ, N., SACARA, A. *Dreptul protecției sociale*. Chișinău, 2023.

8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 168-170 din 10 septembrie 2004.

9. Instrucțiunea privind modul de eliberare a certificatului de concediu medical, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 469 din 24 mai 2005, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 77–79 din 10 iunie 2005.

10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 77–79 din 10 iunie 2005.

11. Hotărârea Guvernului nr. 108 din 3 februarie 2005 privind aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 24–25, art. 162 din 11 februarie 2005

12. Legea nr. 289-XV/2004 citată, Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 168-170 din 10.09.2004.

13. Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale nr. 289-XV din 22.07. 2004,

Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 168-170 din 10.09.2004.

14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 168-170 din 10.09.2004.

15. Hotărârea Guvernului nr. 290 din 19 aprilie 2010 privind aprobarea Regulamentului cu privire la prestațiile în sistemul public de asigurări sociale pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă a asiguraților prin tratament balneosanatorial, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62–63, art. 365 din 27 aprilie 2010.

16. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 168-170 din 10 septembrie 2004.

17. Hotărârea Guvernului nr. 1442 din 19 decembrie 2006 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și plată a ajutorului de deces, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 199–202, art. 1544 din 29 decembrie 2006.

18. Legea cu privire la veteranii de război nr. 317 din 26 decembrie 2024, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 564–568, art. 786 din 31 decembrie 2024.